

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Зростання показників внутрішнього туризму в Україні відбувається під впливом як економічних, так і політичних чинників. Протягом останніх років потік тільки організованих внутрішніх туристів збільшився більш як у 1,5 рази. Події, що відбуваються в Україні, а саме анексія Криму, викликали перерозподіл внутрішніх туристичних потоків. Вагома частина їх спрямована до Одеської області. Головною особливістю території є її приморське розташування, широкий «вихід» до моря і положення на європейських і світових водних шляхах, що є вагомим чинником міжнародного туризму. Також це унікальний в природному та історичному відношенні регіон з великою кількістю архітектурних пам'яток, об'єктів історії та культури, на які слід звернути увагу як з метою їх збереження, так і з метою сприяння розвитку внутрішнього і зовнішнього туризму.

Одеська область володіє багатими рекреаційно-туристичними ресурсами, які при ефективному використанні здатні забезпечити не тільки позитивні зрушення в туристичній галузі, а й в цілому в регіональній економіці. Тому виявлення особливостей рекреаційно-туристичних ресурсів конкретного регіону України, яким є Одеська область, шляхів інтенсифікації щодо їх використання є актуальним для дослідження.

Проблемі використання рекреаційно-туристичних ресурсів та підвищення туристичної привабливості регіонів Одеси присвячені роботи Герасименко В.Г., Нездойминов С.Г., Ярова Н.В., Горуна В.В., Примака Т.Ю., Ніколаєва О.І. та ін.

Одеська область є одним із найбільш перспективних туристичних регіонів України. Вона знаходиться серед регіонів-лідерів України за забезпеченістю різноманітними рекреаційно-туристичними ресурсами, сприятливими для розвитку рекреаційної діяльності, у тому числі й туризму.

Серед природних ресурсів, що позитивно впливають на формування і розвиток туристичного комплексу Одеської області, є клімат і рельєф, водні, лісові, бальнеологічні ресурси, об'єкти природно-заповідного фонду країни, у цілому атрактивні для туристів ландшафти.

Кліматичні ресурси Одеської області займають особливе місце, оскільки саме вони визначають просторову організацію рекреаційного туризму. Територія Одещини характеризується комфортним і помірно комфортним кліматом, сприятливим у цілому для рекреаційно-туристичної діяльності. Комфортні кліматичні умови і ресурси сьогодні – це основа функціонування більшості курортів, які виступають своєрідними акумуляторами туристів.

До найважливіших рекреаційно-туристичних ресурсів належать й бальнеологічні ресурси. В Одеській області наявні мінеральні води, лікувальні грязі (полоїди), ропа лиманів та озер; морське узбережжя; природні об'єкти і комплекси сприятливі для лікування, оздоровлення та медичної реабілітації.

Основними родовищами лікувальних питних вод є «Одеське-2», «Куяльницьке», «Сергіївське», «Одеське-1», «Кароліно-Бугазьке» [1].

Важливою складовою бальнеологічних ресурсів також є лікувальні грязі (полоїди). Найбагатшими на лікувальні грязі є численні лимани – Тилігульський, Куяльницький, Хаджибейський, Будацький та озера Бурнас, Алібей, Шагани. В місцях розташування лікувальних джерел функціонують санаторії для лікування і оздоровлення.

Станом на 2018 рік в Одеській області налічується 321 санаторно-курортний та оздоровчий заклад, які можуть прийняти понад 40 000 туристів. В число найбільш забезпечених санаторно-курортним господарством входять Білгород-Дністровський (141 одиниця), Татарбунарський (80 одиниць), Кілійський (75 одиниць) і Овідіопольський (56 одиниць) райони. Найбільша кількість дитячих закладів оздоровлення і відпочинку зосереджена в м. Одеса (138 одиниць), м.Білгород-Дністровський (65 одиниць) та Лиманському (62 одиниці), Подільському й Саратському районах (по 52 одиниці). Решта районів Одеської області мало забезпечені санаторно-курортними закладами [2].

Натомість, слід зазначити, що 6 березня 2019 року набув чинності Закон «Про оголошення природних територій Куяльницького лиману Одеської області курортом державного значення», що дозволить забезпечити належну охорону і сталий розвиток території курорту. Також сприятиме розвитку лікувально-оздоровчого туризму та інноваційних підходів до організації рекреаційної та лікувально-оздоровчої діяльності [2].

Важливою складовою природних рекреаційних ресурсів Одеської області є море і приморське розташування території. Для потреб туризму інтенсивно використовуються актуальні смуги та акваторії різноманітних водних об'єктів. Світове значення мають рекреаційно-туристичні ресурси морських пляжів Чорного моря. Одеська область в лідерах по протяжності пляжів, майже вдвічі переважає Донецьку та Запорізьку області і поступається лише АРК. Загальна протяжність морських узбереж, з урахуванням лиманів, в Одеській області становить 394 км, з них 175 км – це морські пляжі, придатні для використання з рекреаційною метою.

Найкращими серед них є природні пляжі пересипів, піщаних кіс. Це ділянки узбережжя в районі Лузанівки, Кароліно-Бугазу, Затока, Будацький пересип, пересип Тилігульського лиману, Жебріянська коса. В межах міської зони Одеси створені штучні пляжі «Аркадія», «Дельфін», «Отрада», «Золотий Берег», «Великий Фонтан» [3].

Слід зазначити, що у 2020 році Міжнародна програма "Блакитний прапор" відібрала 15 кращих пляжів в Україні, які відповідають світовим екологічним стандартам. 5 пляжів Одещини отримали екологічні сертифікати: пляжі Yacht Beach та Morye Beach (Zanzibar) на Фонтанці, комплекс Caletón на Малому Фонтані, Центральний міський пляж міста Чорноморська та пляж готеля Ruta Family у селищі Затока [4].

Особливу роль в організації рекреаційно-туристичної діяльності відіграє море й для інших видів рекреації і туризму. Є можливість розвитку морських пасажирських перевезень та круїзного туризму, який у світі з кожним роком зростає. У період із 2010 по 2017 р. число круїзних туристів у світі збільшилося

з 18,7 млн. до 25 млн. осіб [5]. В Україні лідером з прийому круїзних суден є м. Одеса. Розвиток морських пасажирських перевезень має величезне значення для курортних регіонів, оскільки підвищує рівень їхньої привабливості, збільшує обсяг туристичного потоку, сприяє диверсифікації туристичної пропозиції, підвищує рівень та якість туристичних послуг [6].

Зазначити, що у травні 2018 року круїзна компанія «Червона Рута» відновила 13-денні річкові круїзи Київ - Одеса - Київ і 8-денні круїзи Київ - Одеса з відвідуванням міст Вилкове та Ізмаїл, на теплоході «Принцеса Дніпра». У травні 2018 року було здійснено 2 судозаходи за напрямом Румунія – Вилкове – Ізмаїл - Румунія та у вересні 2018 року 2 судозаходи за напрямом Київ – Вилкове – Ізмаїл – Румунія – Ізмаїл – Вилкове – Київ [2].

Головними чинниками розвитку екологічного туризму в регіоні є 123 території та об'єкти природно-заповідного фонду, у тому числі державного значення – Дунайський біосферний заповідник, Дунайські і Дністровські плавні, ландшафтний парк «Тилігульський», ботанічний сад Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, 22 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва тощо [2]. Екологічний туризм – це туризм майбутнього. Нині людство перенасичується індустріальним стилем життя, і тому все більшою стає потреба в екотуризмі. Особливо зростає роль екотуризму останнім часом, що пов'язано з пандемією COVID-19, яка унеможливує відвідування місць з великою концентрацією людей.

Культурно-історичні рекреаційно-туристичні ресурси в Одеській області представлені архітектурно-історичними, біосоціальними та подієвими їх видами. Привабливими для розвитку пізнавального туризму та найбільш забезпеченими об'єктами, що мають історичну та культурну цінність, є місто Одеса та Ізмаїльський, Біляївський, Білгород-Дністровський і Болградський райони. Менше відвідують туристи Красноокнянський, Любашівський та Фрунзівський райони [7].

Практично вся територія становить інтерес для розвитку пізнавального туризму. Це, зокрема, відомий у світі Одеський національний академічний

театр опери та балету, знамениті Потьомкінські сходи, Морський вокзал, пам'ятник Дюку, прогулянка вулицею Дерibasівська. Окремою перлиною Одеської області є Білгород-Дністровська або Аккерманська фортеця, що споруджена на руїнах античного міста Тіра. Фортеця є однією з найбільших оборонних споруд України та ін.

Загалом на території області діє 46 туристичних маршрутів. За 2018 рік розроблено та діють 19 нових маршрутів (7 екологічних, 5 гастрономічних, 5 релігійних, 2 розважальних). Найбільші туристичні потоки прямують по таких відомих маршрутах туристичної Одещини: Байдарки на Турунчуку; Бессарабська садиба "У Меланії"; Дністровська Амазонія; Ранчо дядюшки Бо; Таємне життя Сиверина Потоцького; Долина роз і ін.

Туристично-екскурсійні ресурси області визначені численними пам'ятками різних часів з відомими історико-культурними заповідниками, пам'ятниками та музеями. Біля 4500 пам'яток культурної спадщини та 12 міст області занесені до Списку історичних населених місць України. Понад 100 об'єктів культурної спадщини мають статус пам'яток національного значення, що створили Одещині імідж одного із найбільш відомих і популярних, через свою самобутність, місць для відвідування туристами і відпочиваючими. 16 вересня 2019 року Центром всесвітньої спадщини ЮНЕСКО офіційно підтверджено включення об'єкта «Тіра - Білгород (Аkkerман) - на шляху від Чорного до Балтійського морів» до Попереднього списку ЮНЕСКО [2].

В останні роки активно використовують й подієві ресурси, зокрема, різноманітні фестивалі, організації і проведенню яких в Одеській області приділяється значна увага. Серед них фестиваль моди і шопінгу «Модний Look», фольклорно-спортивний фестиваль «Чорноморські доблесті», День Помідора, фестиваль "Покрова", Перший Одеський бал і ін. Фестивалі були присвячені різним, але здебільшого культурним подіям, мали переважно місцеве і регіональне значення.

Окремим видом туризму, що набуває значного поширення в Одеській області є гастрономічний туризм, а саме винно-гастрономічний. В регіоні

розташовані винзавод «Шабо», винарні «Колоніст», Grande Vallee, Одеський завод шампанських вин, VINARIA, що приймають багато туристів. Нині проходять 6 основних і найпопулярніших винних фестивалів в Україні в т.ч. WINE FEST Frumushika-Nova (Одеса).

У групі соціально-економічних ресурсів Одеської області важливе місце належить рекреаційно-туристичній інфраструктурі. В якості основного показника аналізу цих ресурсів розглядається кількість установ організованого туризму. За даними Державної служби статистики України [8], було визначено, що в Одеській області станом на кінець 2017 р. функціонує 208 готелів та аналогічних засобів розміщення (11 021 ліжко-місце) і 321 спеціалізований заклад розміщення (42 167 ліжко-мість).

Важливим елементом інфраструктури будь-якої території є її забезпеченість суб'єктами туристичної діяльності. За даними Державної служби статистики України [8], кількість суб'єктів туристичної діяльності в Одеському регіоні на кінець 2017 р. становила 264 підприємства, або 7,6% від загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності в Україні.

Одеський регіон є одним із найбільш перспективних туристичних регіонів України. Він знаходиться серед регіонів-лідерів України за забезпеченістю рекреаційно-туристичними ресурсами, що приваблюють туристів. За 2018 рік Одесу відвідали туристи з 114 країн світу. Про це свідчать дані моніторингу статистичних даних, який уже другий рік проводять Агентство з питань інвестицій та розвитку Одеської ОДА спільно з оператором «Київстар». Згідно з даними Департаменту культури і туризму Одеської міської ради, загальні розміри туристичного збору за рік збільшилися майже вдвічі – з 2,5 до 4,6 мільйона гривень (2018 р.). Результати дослідження свідчать про зростання попиту на рекреаційно-туристичні послуги.

Одеська область має високий рівень забезпеченості рекреаційно-туристичними ресурсами, що є перспективою для подальшого розвитку рекреації і туризму, незважаючи на низку проблем та недоліків. Ефективне використання рекреаційно-туристичних ресурсів у найближчій перспективі

залежатиме від комплексу як загальнодержавних, так й регіональних заходів, спрямованих на прискорений розвиток рекреаційно-туристичної інфраструктури і на цій основі підвищення туристичної привабливості Одеської області.

Список використаних джерел:

1. Портер М. Е. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / М. Е. Портер ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 715 с.
2. Стратегія розвитку туризму Одеської області на період 2021-2027 рр. <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-rozvytku-odeskoj-oblasti-na-period-2021-2027-roky.pdf>
3. Одеський регіон: передумови формування, структура та територіальна організація господарства: навч. посіб. Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. /під ред. О. Г. Топчієва. Одеса: Астропринт, 2012. 336 с.
4. Електронний ресурс– Режим доступу:<https://news.obozrevatel.com/ukr/travel/location/nazvano-15-kraschih-plyazhiv-v-ukraini.htm>
5. Ковылина М.А. Принципы устойчивого развития подсистем морской круизной индустрии. Сучасні проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі: збірник наукових праць. Одеса: Купрієнко С.В., 2017. С. 72–74].
6. Садыкова Э. Ф. Проблемы восстановления и перспективы развития морских пассажирских перевозок в Азово-Черноморском бассейне [Текст] / Э. Ф. Садыкова // Молодой ученый. – 2013. – №3. – С. 265-267.
7. Горун В.В. Оцінка рекреаційно-ресурсного потенціалу території Одеської області. /Вісник львівського університету. Серія географічна. 2013. Випуск 43. Ч. 1.
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>